

BIAŁĘSKI LEON (1896-1940)

Urodził się 26 marca 1896 roku w Mierucinie w powiecie mogileńskim. Syn Ludwika, właściciela gospodarstwa i Zuzanny z Mrówczyńskich. Po sprzedaży gospodarstwa ojciec wydzierżawił, czy też kupił gospodę w Pakości, gdzie rodzina zamieszkała. W 1912 roku skończył 6 klas prywatnego gimnazjum dr. Lockmanna w Poznaniu. Zdecydował się obrać zawód kupca i od tego samego roku odbywał praktyki w firmach włókienniczych w Wielkopolsce i w Niemczech. Brał udział w I wojnie światowej. 2 maja 1916 roku został wcielony do batalionu zapasowego 116. pułku piechoty. Przebywał na froncie zachodnim, m.in. w Hessel koło Darmstaadtu w Nadrenii, gdzie ukończył kurs obsługi moździerzy i miotaczy min. W październiku 1918 roku awansowany został na starszego strzelca. 26 grudnia 1918 roku zwolniono go z armii. Wrócił do domu, do Pakości.

Od 5 stycznia 1919 roku brał udział w powstaniu wielkopolskim. Służył w kompanii pakoskiej w stopniu kaprała, jako dowódca drużyny. Następnie przeniesiony został na front zachodni, gdzie od 13 czerwca do 17 października 1919 roku uczestniczył w potyczkach pod Wolsztynem i Zbąszynem. W dniach 2-3 lutego uczestniczył w walkach o Kcynię, a po ich zakończeniu uczestniczył w służbie patrolowej i w licznych starciach z Grenzschutzem na ochrańnianym odcinku frontu. 10 kwietnia 1919 roku przydzielony został do 4. kompanii batalionu zapasowego 6. pułku strzelców wielkopolskich w Wolsztynie. Od 13 czerwca był na wielkopolskim froncie zachodnim, na odcinku zbąszyńskim (3 batalion grupy zachodniej), 10 września odesłany został z frontu do garnizonu i 22 września przeniesiony do 4. kompanii batalionu zapasowego 6. pułku strzelców. Od kwietnia do czerwca 1920 roku służył w oddziale sztabowym DOK VII w Poznaniu. Od 12 czerwca do 18 października 1920 roku jako dowódca plutonu 157. pułku piechoty brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej na froncie litewsko-białoruskim. 12 czerwca 1920 roku przydzielono go do 57. pułku piechoty, a od 7 lipca służył w 3. kompanii I batalionu 157. pułku piechoty rezerwy. Jako dowódca plutonu walczył w bitwach odwrotowych od Bobrujska (8/9 lipca) do Bugu (przekroczony 30/31 sierpnia do twierdzy w Dęblinie, od 16 sierpnia w walkach pościgowych do Bugu (3 września), od 7 września w bitwie niemeńskiej aż do rozejmu (18 października 1920 roku) w 3. kompanii I batalionu 7. pułku piechoty legionów. Po zawarciu pokoju pozostawał w tym pułku do 18 kwietnia 1921 roku. Awansowany 20 lipca 1920 roku na stopień kaprała, 7 sierpnia 1920 roku – plutonowego, 6 sierpnia 1921 roku – sierżanta. Następnie przeniesiony został do 7. pułku piechoty w Chełmie, a niebawem do rezerwy.

Ćwiczenia wojskowe jako rezerwista odbył w 1923 roku w 57. pułku piechoty w Poznaniu, w 1924 i 1931 roku w 55. poznańskim pułku piechoty w Lesznie, w 1928 roku w Szkole Podchorążych Piechoty Rezerwy nr 5 w Krakowie. Komendant Powiatowej Komendy Uzupełnień w Gostyniu,

mjr Sypniewski, skierował 7 stycznia 1926 wniosek do Departamentu Piechoty w Ministerstwie Spraw Wojskowych o mianowanie sierż. Białęskiego na stopień podporucznika w korpusie osobowym oficerów piechoty. Otrzymał awans ze starszeństwem od 1 lipca 1925 roku. W 1928 roku odbył ćwiczenia dla oficerów rezerwy w Szkole Podchorążych Piechoty Rezerwy nr 5 w Krakowie, a w 1931 roku w szefostwie komendy Sztabu Głównego w Warszawie i w 55. pułku piechoty w Lesznie na stanowisku dowódcy plutonu. Dowódca pułku, ppłk Stefan Rowecki, wystawił mu bardzo pochlebne świadectwo. Ostatnio był przydzielony do kadry oficerskiej VII Okręgu Korpusu w Poznaniu. Na stopień porucznika rezerwy mianowany ze starszeństwem od 19 marca 1939 roku.

W sierpniu 1925 roku zawarł związek małżeński z Apolonią Gryczyńską, z którą miał dwóch synów: Lechosława (1919) i Zygmunta (1926-2012). Od 1926 roku rodzina mieszkała w Koźminie. Później przeniosła się do Borku. Tutaj Leon Białęski trudnił się handlem. Należał do Towarzystwa Powstańców i Wojaków. Był też wiceprezesem Okręgu VI Związku Towarzystw Wojaków. Uprawiał lekką atletykę i popularyzował sporty obronne wśród młodzieży. Pełnił funkcję komisarza okręgowego podczas przeprowadzania powszechnego spisu ludności 9 grudnia 1931 roku.

W drugiej połowie sierpnia 1939 roku wezwany został do RKU w Jarocinie, gdzie otrzymał skierowanie do Warszawy na stanowisko komendanta dworca kolejowego (miejsce nieznane). 1 września wyjechał z domu i dotarł do Warszawy między 8 a 10 września. Nie wiadomo, jakie były jego dalsze losy. Policjant z Borku (nazwisko nieznane), któremu udało się uniknąć niewoli sowieckiej i wrócić w październiku do domu, opowiadał Apolonii Białęskiej, że 20 lub 21 września widział męża w grupie około 50 oficerów na terenie południowo-wschodniej Polski. Por. Białęski dostał się do niewoli sowieckiej 23 września. Najpierw został umieszczony w obozie przejściowym w Szepietówce (poinformował o tym jego żonę Aleksander Jasiński, szeregowiec WP, który po dostaniu się do niewoli sowieckiej także przebywał w Szepietówce, lecz został wymieniony z Niemcami i przebywał w obozie dla jeńców-szeregowców na terenie Rzeszy, 21 stycznia 1940 roku wysłał z niego pocztówkę, w której pisał, że 25 października 1939 roku por. Białęski poprosił go o zawiadomienie żony o miejscu swego pobytu). Z Szepietówki został przewieziony do Starobielska, o czym świadczy list Ignacego Krupczyńskiego z Borku do rodziny, a stąd do Kozielska. Jak wynika z zapisków w notatnikach znalezionych w 1943 roku przy zwłokach oficerów w Katyniu, transport oficerów ze Starobielska przywieziono do obozu w Kozielsku 17 listopada 1939 roku. W tej grupie był też prawdopodobnie por. Białęski. Jego żona otrzymała zawiadomienie o pobycie męża w tym obozie z Niemieckiego Czerwonego Krzyża. Otrzymała też pocztówkę, nadaną w Kijowie 21 stycznia 1940 roku, na której niepodpisana osoba napisała jedynie: „Mąż Leon z ZSSR pozdrawia”.

Do rodziny w Borku nadeszły dwa listy z obozu, datowane 23 listopada 1939 roku i 28 lutego 1940 roku. Na tym ostatnim jako nadawca figurował por. Michał Dzierżgowski, znajomy Białęskiego z Pakości. Wywieziony z obozu w Kozielsku 5 kwietnia 1940 roku na podstawie listy transportowej NKWD z 3 kwietnia i zastrzelony w lesie katyńskim 6 kwietnia po południu. Jego zwłoki wrzucono do zbiorowego dołu oznaczonego później nr 1. W kwietniu 1943 roku podczas ekshumacji wydobyto je z tego dołu, oznaczono numerem AM 229 i pochowano w drugiej bratniej mogile na zbudowanym polskim cmentarzu wojennym. Znaleziono przy nich książeczkę stanu służby, prawo jazdy wystawione dla żony, notatnik i wizytówkę.

Bezpośrednio po wycofaniu się wojsk niemieckich z Wielkopolski i wejściu na te tereny frontowych wojsk sowieckich i następujących za nimi jednostek NKWD, rozpoczęły się poszukiwania osób związanych ze sprawą katyńską. Dochodzenia prowadziły przede wszystkim organy NKWD, a także podległe ministerstwu Spraw Wewnętrznych oraz Bezpieczeństwa Publicznego celem skierowania spraw karnych przeciw tym osobom do prokuratur okręgowych lub wojskowych. Komenda Wojewódzka Milicji Obywatelskiej w Poznaniu rozesłała pisma w tej sprawie do komend powiatowych. W odpowiedzi Komenda Powiatowa MO w Gostyniu skierowała 22 września 1945 roku pismo nr 1034/45 do Komendy Wojewódzkiej w Poznaniu następującej treści: „W związku z rozkazem nr 45 z dnia 1 II 1945 r. dot. pomordowanych oficerów i żołnierzy polskich przez hitlerowców w Katyniu melduję, że z terenu powiatu zdołano zebrać jeden dowód twierdzący o śmierci ś.p. Leona Białęskiego z Borku. Protokół przesłuchania ob. Białęskiej oraz odpis pisma Niemieckiego Czerwonego Krzyża załączam”.

Posiadał odznaczenia: Medal Niepodległości, Medal Dziesięciolecia, Medal Pamiątkowy za Wojnę 1918-1921, Odznakę Pamiątkową Wojsk Wielkopolskich, Odznakę Frontu Litewsko-Białoruskiego oraz Odznakę Powstańczą nadaną przez Związek Byłych Uczestników Powstań Narodowych RP.

CAW Ap 1008. – Amtliches Material, Berlin 1943, s. 171; A. Moszyński, *Lista katyńska*, Londyn 1982, s. 23 („Białecki”); P. Bauer, J. Zielonka, *Męczeńska droga przez męki*. Kościan 1990, s. 47; J. Zielonka, *Katyński cień gostyńskiego krzyża*, „Gazeta Gostyńska” 1990 nr 1, s. 6; J. Tucholski, *Mord w Katyniu*, Warszawa 1991, s. 74; Z. Mielecki, *Dowody zbrodni katyńskiej odnalezione w Polsce w latach 1991-1992*, [w] *Zbrodnia katyńska: droga do prawdy*, Warszawa 1992, s. 143; W. Śmigielski, *Gostyńska lista katyńska*, „Gazeta Gostyńska” 1994 nr 19, s. 33; „Wojskowy Przegląd Historyczny” 1994, nr 3, s. 422; *Rozstrzelani w Katyniu*, Warszawa 1995, s. 22; T. Kryśka-Karski, *Straty korpusu oficerskiego*, Londyn 1996, s. 27; *Księga pochowanych żołnierzy*, Pruszków 1996, s. 55; W. Śmigielski, *Mogileńska lista katyńska*, „Pałuki” 1999, nr 11, s. 12; *Katyn: księga cmentarna*, Warszawa 2000, s. 30; W. Śmigielski: *Leon Białecki*, „Rodowód” 2004, nr 6, s. 15-16 (fot.); W. Śmigielski, *Białecki Leon (1896-1940)*, [w] *Powstańcy wielkopolscy: biogramy uczestników powstania wielkopolskiego 1918-1919*. T. 9. Poznań 2012. – Informacje syna Zygmunta z Piły (2000), W. Śmigielski, *Mieszkańcy Gostynia i okolic w mogiłach katyńskich*, Gostyń 2015, s. 36-38.